Vapaa Sivistystyö ry
FRITT BILDNINGSARBETE RF

Eduskunta
Sivistys- ja tiedejaosto

HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Talousarvioesitys ja vapaa sivistystyö

Vapaa Sivistystyö ry toteaa, että ensi vuoden valtion talousarvioesitys on vapaan sivistystyön osalta julkistalouden tilanne huomioon ottaen asiallinen. Vapaan sivistystyön perusrahoitus turvataan esityksessä kaikkien oppilaitosmuotojen osalta, vaikkakin se on alentunut vuodesta 2011, jolloin ensimmäiset merkittävät leikkaukset tehtiin.

Kansallisen arviointineuvoston raportissa *Valtiontalouden säästöjen vaikutukset sivistyksellisiin oikeuksiin* (Karvi 27:2017) todetaan, että ”Vapaaseen sivistystyöhön vuosina 2010–2016 kohdistuneiden säästötoimenpiteiden suurimmat vaikutukset vapaan sivistystyön tarkoitukseen ja tavoitteiden toteutumiseen näkyvät kurssitarjonnan ja henkilöstön vähentämisessä ja opiskelija-maksujen korottamisessa. Raportti toteaa myös, että ”Vapaan sivistystyön eri toimintamuotojen valtionosuusrahoitus on kehittynyt eri suuntiin vuosina 2011–2015, mikä saattaa eri toiminta-muotojen järjestäjät keskenään eriarvoiseen asemaan.”

Vapaa Sivistystyö ry pitää tärkeänä, että **vuoden 2016 ja vuoden 2018 alusta voimaan tulleiden, vapaan sivistystyön rahoitusta ja koulutustoiminnan järjestämisestä koskevien lakimuutosten vaikutuksia arvioitaisiin yhdessä opetusviranomaisten ja vapaan sivistystyön oppilaitos-muotojen kanssa.**

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa otettiin käyttöön uusi järjestämis- ja rahoitusmalli vapaan sivistystyön oppilaitoksissa vuoden 2018 alussa. Koulutuksessa keskitytään kotoutumis-suunnitelman mukaisiin luku- ja kirjoitustaidon sekä suomen/ruotsin kielen opintoihin. Koulutuksen toteuttamiseen kohdennettiin 4 927 000 euroa valtionavustuksena. Ensi vuoden talousarvioesityksen määräraha jaetaan oppilaitosten ylläpitäjille vielä siirtymäkauden menettelynä ja vuonna 2020 päästään suoriteperusteiseen ja laskennalliseen valtionosuus-rahoitukseen. Tätä Vapaa Sivistystyö ry pitää erittäin hyvänä ratkaisuna, valtionosuusrahoitus mahdollistaa pitkäjänteisen koulutustyön.

Vapaa Sivistystyö ry kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että maahanmuuttajien **kotoutumis-koulutukseen ohjautuva rahoitus ei ole todellisesti 100-prosenttista rahoitusta, vaikka laissa näin lukeekin**. **Oppilaitokset käyttävät koulutuksessa perusrahoituksena omaa valtionosuuteen oikeuttavaa suoriterahoitustaan ja kattavat lisärahoituksella jäljelle jäävän 35:n tai 43:n prosentin rahoitusosuuden.** Tästä johtuen kotoutumiskoulutus vähentää oppilaitoksen käytettävissä olevaa suoriterahoitusta muuhun koulutukseen, jota oppilaitos haluaisi antaa. Tämä epäkohta tulisi korjata.

Maahanmuuttajakoulutus ja kotoutumiskoulutus

Maahanmuuttajia opiskelee tällä hetkellä lähes 60 000 vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Oppilaitokset järjestävät maahanmuuttajaryhmille kotouttavaa kieli-, luku- ja kirjoitustaito- sekä kulttuurikoulutusta, opetussuunnitelman perusteiden pohjalta järjestettävää kotoutumis-koulutusta, työvoimapoliittista aikuiskoulutusta, ammatillista koulutusta, nuorisotakuukoulutusta, yleissivistävää koulutusta (nuorten ja aikuisten perusopetus) ja yleistä vapaan sivistystyön koulutusta, johon maahanmuuttajat osallistuvat yhdessä kantasuomalaisten kanssa. Koulutus rahoitetaan vapaan sivistystyön valtionosuudella, valtionavustuksilla (opintosetelit), työvoima-poliittisella rahoituksella sekä ammatillisen koulutuksen ja perusopetuksen valtionosuus-rahoituksella.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on hyvät kokemukset maahanmuuttajien kouluttamisesta. Oppilaitokset soveltuvat erittäin hyvin koulutukseen, joka voidaan toteuttaa joustavasti opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti. Hyvänä esimerkkinä tästä oli alaikäisten turvapaikan-hakijoiden koulutus vuosina 2015–2017.

Lakia vapaasta sivistystyöstä muutettiin 1.1.2018 alkaen siten, että kotoutumissuunnitelmaan kirjattuun koulutukseen voi saada 100-prosenttisen valtionosuuden eikä opiskelijoilta tarvitse periä opiskelijamaksua, mikä oli aikaisemmin suuri ongelma koulutuksen järjestämisessä. Valtion talousarviossa tähän tarkoitukseen on osoitettu 4,9M€ määräraha. Lisäksi valtion lisätalous-arviossa kohdennettiin 2 M€ vapaalle sivistystyölle kotoutumiskoulutuksen lisäsuoritteisiin, jotka jaettiin kesällä 2018. Pääpaino koulutuksessa on luku- ja kirjoitustaidon sekä suomen/ruotsin kielen opetuksella. Tämän vuoden toiseen lisätalousarvioon sisällytetään 2 M€ määräraha maahanmuuttajien, erityisesti työvoiman ulkopuolella olevien pakolaistaustaisten naisten yhteiskunta- ja työelämäorientaatiota vahvistaviin suomen tai ruotsin kielen ja luku- ja kirjoitustaidon koulutuksiin. Tämä raha tulee jakoon opintoseteleinä vuoden 2018 lopulla.

Nykyisen rahoituksen ongelmana on se, että se kohdentuu kotoutumissuunnitelman piirissä oleviin henkilöihin. Hyvin monet eivät ole eri syistä kotoutumissuunnitelmien piirissä. Erityisesti kotona lapsia hoitavat maahanmuuttajaäidit ovat ryhmä, joka tulisi saada luku- ja kirjoitustaidon sekä kieli- ja kulttuurikoulutuksen piiriin. **Kotoutumiskoulutuksen rahoitusmallia tulisikin täydentää siten, että myös niiden henkilöiden opiskelu mahdollistuu, jotka eivät ole enää oikeutettuja kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin.** Rahoitusmallia voidaan täydentää muuttamalla vapaan sivistystyön lain säädöksiä niin, että myös kotoutumisajan ylittäneet voisivat opiskella 100-prosenttisella valtionosuusrahoituksella.

Mahdollisuus kielen oppimiseen ja suomalaiseen yhteiskuntaan orientoivan koulutukseen tulisi määritellä subjektiiviseksi oikeudeksi. Mahdollisuutta oppia kieltä ei pitäisi sitoa rajattuun aikaan, vaan kotoutumissuunnitelmia tulisi laatia joustavammin ja niin, että kaikkien maahanmuuttajien oikeus riittävään kielen opetukseen tulisi turvattua. Nopeat työvoimapoliittiset koulutuspolut eivät tuota riittävää kielitaitoa, eivätkä näin mahdollista jatkuvaa oppimista. Kieli- ja yhteiskuntaan orientoiviin opintoihin osallistuvien opiskelijoiden toimeentulo tulee varmistaa. Toimeentulon vaarantuminen estää opiskelun aloittamisen.

Yhteiskunnalliset koulutustehtävät

Suomessa on eräitä yhteiskunnallisesti haastavia koulutustehtäviä, joista useat ovat pitkäkestoisia. Näitä ovat esimerkiksi **työttömien koulutusvalmiuksien parantaminen ja ylläpitäminen, heikon pohjakoulutuksen omaavien henkilöiden tietotaidon kohottaminen sekä erityisesti ikääntyneiden henkilöiden heikkojen digitaalisten taitojen parantaminen**.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset soveltuvat erinomaisesti näiden koulutustehtävien hoitamiseen, koska oppilaitoksissa on koulutettu henkilöstö ja kyky reagoida tarvittaessa nopeasti ja joustavasti ilmenneisiin koulutustarpeisiin. Oppilaitoksilla on myös koko maan kattava verkosto ja hyvät valmiudet sekä lähi- että etäopetukseen.

Valtiovalta on myöntänyt vapaan sivistystyön oppilaitoksille valtionavustuksena tänä vuonna erillisrahoituksen heikkojen perustaitojen ja digitaitojen omaavien henkilöiden kouluttamiseen. Koska tehtävä on pitkäkestoinen, **rahoitus tulisi muuttaa valtionosuusrahoitukseksi**, mikä mahdollistaisi pitkäjänteisen koulutuksen suunnittelun, resurssoinnin ja toteutuksen.

Jatkuvan oppimisen näkökulma ja ammatillisen osaamisen ylläpitäminen ovat tärkeitä myös korkeammin koulutettujen henkilöiden osalta, koska ihmisten osaamistarpeet muuttuvat työelämän nopean muutoksen vuoksi. **Sen vuoksi jatko- ja täydennyskoulutusta tulee kehittää koko ajan ja turvata todelliset mahdollisuudet opiskella monipuolisesti avoimia korkeakouluopintoja.**

Helsingissä 26. päivänä lokakuuta 2018

Vapaa Sivistystyö ry – Fritt Bildningsarbete rf

Hallitus
psta

Aaro Harju
puheenjohtaja